

The role of the media in criminal policy governing electoral crimes and violations

Mehrangiz Khandan: PhD student in Criminal Law and Criminology, Faculty of Humanities, Emirates Branch, Islamic Azad University, Dubai, UAE. **email:** khandanmehrangiz@yahoo.com

Abbas Sheikhul-Islami: Associate Professor, Department of Law, Faculty of Law and Political Science, Islamic Azad University (Corresponding Author), Mashhad Branch, Mashhad, Iran.

email: dr.abbasssheikholeslami@gmail.com

Seyed Hossein Hosseini: Associate Professor, Department of Law, Faculty of Law and Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran. **email:** shosseini@um.ac.ir

The media, as a source of election information, is one of the main manifestations of a transparent society. On the other hand, transparency in executive and supervisory organizations plays an important role in protecting the votes of the people. In this descriptive-analytical study, while emphasizing that the penalties do not affect the results of elections and restoring the lost public trust, we examine the role of the media in different stages of election and prevention of electoral crimes and violations. Based on the results, it can be said that the media can greatly reduce electoral crimes and violations by increasing the transparency and efficiency of preventive measures and making it difficult or impossible to commit the crimes and violations. It seems that in the Iranian elections, the free role of the media is faced with serious doubts, and this has affected their performance, especially in the prevention of electoral crimes and violations. The root of many of these crimes and violations is the lack of knowledge of the rules and legal procedures related to the elections. The position of the media in Iran is fundamentally weak, even if it try to improve the awareness of citizens

Keyword: Electoral crimes, electoral violations, media, prevention

How to cite this paper: Khandan, Mehrangiz, Abbas Sheikhul-Islami, & Seyed Hossein Hosseini. "The role of the media in criminal policy governing electoral crimes and violations". *Rasaneh*. 34, 133 (1402): 189-204. [In persian]

جایگاه رسانه در سیاست جنایی ناظر به جرایم و تخلفات انتخاباتی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۰۹
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۱۲

نوشته

مهرانگیز خندان*

عباس شیخ‌الاسلامی**

سیدحسین حسینی***

چکیده

رسانه‌ها به عنوان آیینة تمام‌نمای اطلاعات مرتبط با انتخابات، از مظاهر اصلی جامعه شفاف هستند. در این بین موثرترین نقش در صیانت از آرای مردم، مدیریت شفاف و بی‌شائبه عوامل اجرایی و نظارتی است. اثر بیمارگونه جرایم ارتكابی از سوی عوامل موصوف، بر سلامت انتخابات و به تبع آن اعتماد عمومی مردم در گذر تاریخ به اثبات رسیده است. هدف مقاله حاضر آن است تا ضمن تأکید ضمنی بر واقعیت عدم کارکرد مناسب کیفر در تغییر نتایج و بازگرداندن اعتماد عمومی سلب‌شده، ضرورت تمسک به پیشگیری‌های اجتماعی با اولویت ورود رسانه به صورت جدی و واجدی را در مراحل مختلف انتخابات و ابعاد آن نشان دهد. مقاله حاضر با روش توصیفی تحلیل و ابزار کتابخانه‌ای دریافتی است، پیشگیری رسانه‌محور با تقویت شفافیت و هماهنگ‌سازی تدابیر مؤثر پیشگیرانه نهادها و فرصت‌زدایی و دشواری ناممکن نمودن ارتكاب جرایم و تخلفات انتخاباتی، می‌تواند تا حد زیادی از ارتكاب جرایم و تخلفات در حوزه انتخابات بکاهد. به نظر می‌رسد که در ایران انتخابات جایگاه فعالیت آزادانه رسانه‌ها با ابهام و تردید جدی مواجه است و همین امر کارکرد آن‌ها به‌ویژه در پیشگیری از جرایم و تخلفات انتخاباتی را تحت تأثیر قرار داده است. مضافاً اینکه ریشه وقوع بسیاری از این جرایم و تخلفات در اطلاع نداشتن از ضوابط و تشریفات قانونی در انتخابات است. جایگاه رسانه حتی به شرط تقویت صراحت در اطلاع‌رسانی و هوشیارسازی شهروندان در ایران از ضعف اساسی برخوردار است.

کلیدواژه: جرایم انتخاباتی، تخلفات انتخاباتی، رسانه، پیشگیری اجتماعی.

- * دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد امارات، دانشگاه آزاد اسلامی، دبی، امارات، khandanmehrangiz@yahoo.com
- ** دانشیار گروه حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی (نویسنده مسئول)، واحد مشهد، مشهد، ایران dr.abbasshikho;esami@gmail.com
- *** دانشیار گروه حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران shosseini@um.ac.ir
- نحوه استناد به این مقاله: خندان، مهرانگیز، عباس شیخ‌الاسلامی، و سیدحسین حسینی. "جایگاه رسانه در سیاست جنایی ناظر به جرایم و تخلفات انتخاباتی". رسانه. ۳۴، ۱۳۳ (۱۴۰۲): ۱۸۹-۲۰۴.

مقدمه

رسانه‌های گروهی (عمومی و خصوصی) به عنوان ابزار نظارتی بسیار قوی و اثربخش، نقش مؤثری در تضمین سلامت انتخابات خواهند داشت. رسانه‌هایی نظیر رادیو، تلویزیون، تارنماهای خبری، روزنامه، نشریه و غیره می‌توانند کمک فراوانی در تحقق حق نظارت و حق اطلاعات و دسترسی به اخبار و اطلاعات سیاسی و انتخاباتی مردم داشته باشند. آن‌ها با ایجاد شفافیت در فرایند انتخابات و پاسخگو کردن نهادها و مقام‌های انتخاباتی، نمایش تخلف‌ها و سوء استفاده‌ها و نقض احتمالی قوانین، نقد و ارزیابی عملکرد فعالیت‌های انتخاباتی، شفافیت فرایند انتخاباتی را بالا برده و موجب معتبر شدن و پذیرش آسان‌تر انتخابات توسط مردم، احزاب و کاندیداها می‌شوند (شاهین پور، ۱۳۹۴). در واقع حافظ و پاسدار اراده سیاسی مردم در تبدیل شدن به کرسی‌های پارلمان هستند. لازمه ایفای چنین نقشی توسط رسانه‌ها (قاسمی و بارسلطان، ۱۳۸۹)، داشتن آزادی‌های مختلفی در دسترسی به اطلاعات انتخاباتی و انعکاس و گزارش آزادانه تمام وقایع انتخاباتی، حق برخورداری از رفتار برابر و منصفانه توسط نهادهای انتخاباتی، انجام وظیفه بدون هیچ‌گونه ترس، تهدید و ارعابی، حمایت‌های قانونی از آن‌ها و وجود مکانیزم‌های امنیتی مقتضی است (رستمی و دیگران، ۱۳۹۳).

همچنین باید بر اساس قانون، کلیه مقامات و نهادهای انتخاباتی، مکلف به پاسخگویی نسبت به تصمیم‌ها و اقدام‌های خود در برابر رسانه‌ها باشند و گزارش‌ها و اطلاعات خود را به طور منظم به جز موارد ممنوعه به موجب قانون، در اختیار آن‌ها قرار دهند (عسکری و دیگران ۱۳۹۲). بحث از رسانه‌ها به تأثیر پیشگیری اجتماعی و تأثیر آن بر کاهش جرم مرتبط است (رنجبر و ایری، ۱۳۹۰). در بسیاری از کشورها رسانه‌ها کاملاً در جریان و فرایند انتخابات قرار دارند، اعم از حضور در تمام جلسه‌های نهادهای انتخاباتی، جلسه‌های تبلیغاتی کاندیداها و احزاب، شعب اخذ رأی، انجام نظرسنجی‌ها و گزارش‌های عمومی، انعکاس اخبار انتخاباتی، برگزاری جلسه‌های نقد و بررسی و غیره (خسروی، ۱۳۸۷). هدف این پژوهش، بررسی جایگاه رسانه در پیشگیری از جرایم و تخلفات انتخاباتی در ایران است. در ادامه با تأکید بر مراحل انتخابات نسبت به واکاوی اثرسنجی آن‌ها پرداخته خواهد شد.

مراحل برگزاری انتخابات

۱. زمان انتخابات

بر اساس نظام‌نامه انتخابات اصنافی، روز انتخابات در هر سال که باشد، روز جمعه خواهد بود.^۱ بر اساس قانون انتخابات مصوب سال ۱۲۹۰ به مناسبت اهمیت محل، مدت اخذ رأی از یک الی پنج روز خواهد بود (حقیقی، ۱۳۷۰).^۲ هر چند مدت اخذ رأی یک روز لحاظ شده، اما زمان

۱ ماده ۲۷ نظام‌نامه انتخابات اصنافی - مجلس شورای ملی مصوب سال ۱۲۸۵.
۲ ماده ۲۵ قانون انتخابات مجلس شورای ملی مصوب سال ۱۲۹۰ هجری شمسی.

دقیق انتخابات به شرایط قبل از هر انتخابات موکول شده است. زمان انتخابات بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، بر اساس قانون مصوب شورای انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۸ دور اول اخذ رأی در سراسر کشور در یک روز (۱۷ اسفندماه سال ۱۳۵۸) و حداقل ده ساعت انجام می‌شود.^۱ در قانون مصوب سال ۱۳۶۲، اخذ رأی در کلیه حوزه‌های انتخابیه کشور در یک روز انجام می‌شود و در صورت ضرورت قابل تمدید است. تشخیص ضرورت و مدت تمدید اخذ رأی در یک حوزه و یا سراسر کشور، به عهده وزارت کشور است. لازم به ذکر است که انتخابات در یک روز و آن هم در یک روز تعطیل رسمی توسط قانون عادی تعیین شده، اما زمان دقیق برگزاری هر انتخابات به قبل از آن انتخابات و بر اساس توافق وزارت کشور و شورای نگهبان موکول شده است؛ البته در قانون سال ۱۳۵۸ و ۱۳۶۲ تعیین زمان انتخابات منحصراً در اختیار وزارت کشور بوده است.

۲. محل اخذ رأی

در قانون مصوب شورای انقلاب و اصلاحیه‌های بعدی، تعیین مکان اخذ رأی بر عهده انجمن‌های نظارت و هیئت اجرایی با نظارت هیئت نظارت گذاشته شده است. انجمن نظارت می‌تواند برای مناطق صعب‌العبور کوهستانی و مسافت‌های دور که تشکیل شعب ثابت اخذ رأی مقدور نباشد، شعب اخذ رأی سیار تعیین کند.^۲ این ماده از قانون در قانون انتخابات سال ۱۳۶۲ تصویب و بعد اصلاح شد (روشندل اربطانی و دیگران، ۱۳۹۰). هیئت اجرایی فرعی با تصویب هیئت اجرایی مرکز حوزه انتخابیه می‌تواند برای مناطق صعب‌العبور و کوهستانی و مسافت‌های دور و نقاطی که تشکیل شعب ثابت اخذ رأی مقدور نیست، شعب اخذ رأی سیار تشکیل دهد. هیئت اجرایی مرکز حوزه انتخابیه نیز می‌تواند در صورتی که لازم بداند، نسبت به تشکیل شعب اخذ رأی سیار در مرکز حوزه انتخابیه و بخش مرکزی اقدام کنند و در هر مورد، باید به اطلاع هیئت نظارت برسد و همچنین، نماینده‌ای از هیئت نظارت در معیت صندوق سیار بوده و مسیر گردش صندوق را در صورت جلسه قید و تأیید کند.^۳ محل شعب ثبت نام و اخذ رأی مندرج در آگهی انتخابات، غیر قابل تغییر است، مگر اینکه دایر کردن شعبه یا اداره آن در محل اعلام‌شده قبلی، به علت حوادث غیرمترقبه یا هر علت دیگری، مقدور نباشد. در این صورت، مراتب تغییر شعبه ثبت نام و اخذ رأی توسط هیئت اجرایی و ناظران شورای نگهبان با ذکر علت، صورت جلسه شده و شعبه ثبت نام و اخذ رأی جدید، در کوتاه‌ترین فاصله نسبت به شعبه سابق به نحوی دایر خواهد شد که خللی در مراجعه رأی‌دهندگان و تشخیص محل شعبه ایجاد نشود و تبدیل شعبه باید به اطلاع مردم محل برسد.^۴

۱ ماده ۶ قانون انتخابات مجلس شورای ملی مصوب شورای انقلاب مصوب سال ۱۳۵۸،

۲ ماده ۳۱ قانون انتخابات مجلس شورای ملی مصوب شورای انقلاب مصوب سال ۱۳۵۸،

۳ ماده ۴۶ قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی مصوب نهم اسفندماه سال ۱۳۶۲.

۴ تبصره ۲ ماده ۴۲ قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی، مصوب نهم اسفندماه سال ۱۳۶۲.

قانون نسبت به ویژگی‌های محل اخذ رأی ساکت است. به علاوه سیر تکاملی قانون در رابطه با محل اخذ رأی، بیانگر توسعه صندوق اخذ رأی بسیار است که مشکل اخذ رأی را دوچندان می‌کند. باید ترتیبی اتخاذ شود که یک روز قبل از روز اخذ رأی، محل شعبه آماده برای اخذ رأی باشد. حضور افراد دیگر به جز مسئولان (مسئولان و اعضای صندوق‌های اخذ رأی، ناظرین شورای نگهبان، نمایندگان و بازرسان وزارت کشور، نمایندگان نامزدها) در شعب اخذ رأی تحت هر عنوان که باشد، ممنوع است و جرم محسوب می‌شود. مأموران انتظامی و مسئولان در صندوق‌های اخذ رأی، موظف‌اند از حضور افراد غیرمسئول جلوگیری به عمل آورند.

۳. زمان اخذ رأی

حساسیت روز رأی‌گیری از آن جهت است که در این روز اراده سیاسی مردم در قالب «رأی‌دادن» و انداختن رأی در صندوق موجب انتخاب مسئولان آینده کشور می‌شود، در واقع کلیه اقدام‌های قبل از روز رأی‌گیری، برای تحقق سالم و آزادانه و منصفانه چنین امری مهم است (گودین گیل، ۱۳۷۹، ۱۲۰). یکی از مراحل بسیار مهم انتخابات، عمل رأی‌گیری از سوی مسئولان اجرای انتخابات است. بر اساس قانون انتخابات، رأی‌گیری در یک روز معین (جمعه) و در ساعات محدودی (حداقل ده ساعت) انجام می‌گیرد. این وضعیت موجب شده تا با امکانات بیشتری بتوان با جابه‌جایی جمعیت رأی‌دهنده از حوزه‌ای به حوزه دیگر مقابله کرد. رأی‌گیری، قاعدتاً از ساعت معینی آغاز و در ساعت مقرر خاتمه می‌پذیرد. زمان تعیین شده، معمولاً در همه حوزه‌ها یکی است. در قوانین کوشش شده است که مدت زمان رأی‌دادن برای همه شهروندان، در همه نقاط کشور، به صورت برابر تأمین شود. البته بر این اصل استثنائی نیز وجود دارد، بدین معنی که اگر مسئولان اجرای انتخابات، نتوانند مقدمات و وسایل لازم را نسبت به هجوم رأی‌دهندگان در ساعت مقرر قانونی فراهم آورند، قاعدتاً برحسب تجویز قانون، می‌توان مدت رأی‌گیری را بر ساعت رأی افزود. البته این عمل بستگی به اختیارات قانونی انجمن‌های نظارت یا مسئول یا سرپرست انتخابات حوزه دارد.^۱

۴. استخراج و شمارش آراء

یکی دیگر از وظایف عمده، حساس و پیچیده نهاد مدیریت اجرایی انتخابات، شمارش آرا و تعیین و مشخص کردن آرای هریک از کاندیداها و احزاب است. شمارش دقیق آرا و انعکاس واقعی آرای مردم در قالب نمایندگان واقعی مردم، به نوع نظام انتخاباتی، زیرساخت اداری پیشرفته و سطح فناوری و سیستم رایانه‌ای مجهز، وضعیت ایمنی در کشور هنگام جابه‌جایی صندوق‌های رأی و میزان دانش و آموزشی وابسته است که کارکنان از آن، جهت شمارش

۱. ماده ۲۹ نظام‌نامه انتخابات (اصنافی) مجلس شورای ملی مصوب سال ۱۲۸۵ هجری شمسی.

برخوردار هستند. پس از خاتمه رأی‌گیری، فعالیت‌های مربوط به قرائت آرا رسماً آغاز می‌شود. تأکید قوانین و مقررات بر آن است که قرائت آرا تا وصول به نتیجه نهایی نیز برحسب مدت محدود انجام پذیرد. طبیعی است قرائت انسانی و شمارش آرا به صورت دستی کار را مشکل می‌کند و در برخی ممالک، به‌ویژه در دنیای سوم، اعلام نتیجه برحسب مورد، ممکن است چندین روز طول بکشد. در عین حال، بهره‌گیری از رایانه‌ها و سایر وسایل خودکار شمارش، تحولی عمیق در قرائت آرا، اعلام نتیجه، به‌ویژه در صحت و درستی انتخابات، به وجود آورده است. "اعضاء شعب اخذ رأی و ناظرین شورای نگهبان، مشترکاً موظف‌اند قسمت‌های مختلف تعرفه‌های انتخابات را حفظ نموده و پس از شمارش آراء و تنظیم صورتجلسه مربوطه، آنها را تحویل هیئت اجرایی حوزه انتخابیه مربوطه بدهند."^۱ در کشور فرانسه، قرائت و شمارش آرا به محض اتمام زمان رأی‌گیری آغاز می‌شود. نخستین اقدام، شمارش امضاهای ثبت شده روی فهرست انتخاباتی است. آن‌گاه صندوق رأی باز شده و با دو کلید مخصوص و تعداد پاکت‌ها شمارش می‌شود، چنانچه تعداد آن‌ها بیشتر یا کمتر از تعداد امضاها باشد، موضوع در صورتجلسه شعبه قید می‌شود.

شعبه از میان رأی‌دهندگان که سواد خواندن و نوشتن دارند، تعدادی را به عنوان قرائت‌کننده رأی دعوت می‌کند. بلافاصله بعد از شمارش آرای یک شعبه، گزارش کتبی آن توسط منشی سالن و با حضور تعدادی از رأی‌دهندگان تنظیم می‌شود. گزارش در دو نسخه تهیه و توسط اعضای شعبه امضا می‌شود. نمایندگان نامزدها یا نمایندگان فهرست نامزدها نیز این نسخه‌ها را امضا می‌کنند. نتایج مبتنی بر این صورتجلسه از سوی ریاست شعبه در محوطه شعبه الصاق می‌شود، صورتجلسه عملیات هر شعبه، ابتدا به شعبه بدوی و در نهایت، به شعبه مرکز حوزه انتخابیه ارسال می‌شود. نتایج آرای هر شعبه، ابتدا توسط رؤسای شعب در شعبه بدوی، سرشماری و گزارش آن‌ها تهیه می‌شود. گزارش به شعبه مرکزی ارسال می‌شود، که مأمور شمارش کلی حوزه انتخابی است. در هر یک از مراحل شمارش آرا، صورتجلسه‌ها در دو نسخه تهیه و امضا می‌شود (بزرگمهری، ۱۳۸۵).

نظارت رسانه‌ای بر مجری و ناظر

همان‌گونه که گفته شد، بسته به نوع نظام انتخاباتی هر کشور و سیستم مدیریتی انتخابات در آن وظیفه اجرا و نظارت بر جریان انتخابات متفاوت بوده و معمولاً بر عهده کمیسیون‌ها یا نهادهای اجرایی و نظارتی است (شیخ‌الاسلامی، ۱۳۸۸). سیستم‌های اجرایی یا مدیریتی انتخابات، وظیفه اجرای انتخابات را بر عهده دارند و به واسطه مسئولیت خطیرشان در درگیری

۱. قانون الحاق چند ماده به قانون نظارت شورای نگهبان بر انتخابات مجلس شورای اسلامی مصوب سال ۱۳۶۵ و الحاق یک تبصره به ماده ۲۰ قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی مصوب سال ۱۳۷۸.

مستقیم با جریان انتخابات هستند و از این حیث می‌بایست تحت نظارت مستمر در جریان انتخابات قرار بگیرند. در خصوص سیستم‌های نظارتی نیز این موضوع صادق است، زیرا با عنایت به سیستم نظارتی هر کشوری که دارای یک هیئت مرکزی نظارت است، می‌بایست در شهرستان‌ها هیئت‌های نظارت شهرستان یا در مراکز استان‌ها، هیئت نظارت مرکز استان مستقر باشد و نظارتی نیز بر این ناظران مستقر در شهرستان‌ها وجود داشته باشد تا در صورت تخلف، مقامات مافوقی جهت اعلام تخلف و پیگیری امر وجود داشته باشند.

وجود سیستم‌های نظارتی و اجرایی در جریان انتخابات کاملاً ضروری و بسیار سودمند است که نبود آن جریان انتخابات را به کلی مختل می‌کند، اما نکته بسیار مهم و قابل توجه این است که در جهت سالم‌سازی هرچه بیشتر فضای انتخابات و افزایش اعتماد عمومی و جلوگیری از تخلف مسئولان مرتبط با جریان انتخابات، می‌بایست عملکرد سیستم‌های اجرایی و ناظران نیز تحت نوعی نظارت قرار گرفته تا هم فضای انتخابات سالم‌تر شود و هم هیچ‌گونه تخلفی بدون پاسخ نماند (گلشن پژوه، ۱۳۸۸).

در حقیقت نظارت مستلزم مشاهده و ارزیابی تصمیم یا اقدام صورت گرفته است؛ نه تغییر، اصلاح یا ابطال آن‌ها. پس از تشخیص واقعیت و انطباق با اصول و موازین مربوطه، صحت و سقم آن بیان شده و در صورت لزوم برای اصلاح و تصمیم‌گیری درست و جدید، به مواضع تصمیمی عودت داده می‌شود. امکان اصلاح، تغییر و ابطال یا اقدام انجام‌شده توسط ناظر، جایی است که واضعان یا ذی‌صلاحان تصمیم، در چارچوب نظام سلسله‌مراتبی و تفویض اختیار، اجازه وضع برخی تصمیم‌ها و انجام فعالیت‌هایی را به مقامات مادون خود می‌دهند، حال چنانچه تصمیم‌های آنها مطابق با واقع نباشد، مقامات ارشد حق هرگونه اصلاح، تغییر، ابطال یا تصمیم‌گیری جدید را خواهند داشت و چه‌بسا آن اختیارات اعطایی را باز پس گیرند؛ همانند نظارت سلسله‌مراتبی وزیر بر مقامات مادون وزارتخانه.

با توجه به اینکه فرایند انتخابات متشکل از مراحل مختلف، پیچیده و سنگین است؛ نظارت بر این مراحل چندگانه، مستلزم سازماندهی کارآمد و مطلوب است تا زمینه سلامت و اعتبار رویه‌ها و فرایند انتخابات فراهم شود (محمدی بلبان‌آباد، ۱۳۹۲: ۴۵). از این رو، وظیفه مراقبت، از سلامت مراحل مختلف انتخابات به عهده نهاد مدیریت نظارت بر انتخابات است، تا به طور منظم و دقیق این امر را تحت یک نظارت سازماندهی شده و اصولی و قاعده‌مند قرار دهد.

بر اساس اصول و موازین دموکراتیک و قوانین و مقررات مربوطه، نهادها و مقامات مستقیم و غیر مستقیم، مکلف به نظارت بر فرایند انتخابات هستند. این نهادها در قالب «نظارت داخلی و ملی» خلاصه می‌شوند (خسروی و حسینی صدرآبادی، ۱۳۹۶: ۸۵). وظیفه این نهادها و مقامات داخلی، نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات در جهت تضمین سلامت و مشروعیت انتخابات و جلوگیری یا اصلاح اشتباهات، خطاها و تخلف‌ها است؛ به طوری که

نتیجه عملکرد اینها، ضامن اصول ارزشی و کارآمدی حاکم بر انتخابات دموکراتیک است. حال برای تضمین هرچه بیشتر سلامت انتخابات و بی‌پاسخ نبودن هیچ رفتار یا عمل مجرمانه‌ای، می‌بایست بر عملکرد مجریان و ناظران انتخابات نیز، نظارت صورت گیرد؛ و رسانه‌های ارتباط جمعی هم رسانه‌های رسمی قلمداد می‌شوند و هم به شکل غیر رسمی و با حضور در میان مردم و فضای انتخابات، عامل پیشگیری خواهند بود.

راهبردهای رسانه محور در سیاست جنایی ناظر به جرایم و تخلفات انتخاباتی

الف. مشارکت و جهت‌بخشی رسانه‌ای به نظارت‌های شهروندان و جامعه مدنی

از اصول و پایه‌های اساسی نظام دموکراتیک، نظارت عموم بر عملکرد حاکمان و مدیران اجرایی و نظارتی انتخابات به منظور جلوگیری از تخلف‌ها و تأمین منافع عمومی است (محمدزاده اصل و دیگران، ۱۳۹۵: ۹۶). شهروندان با اعمال نظارت خود بر عملکرد حاکمان، در مقام تحقق حاکمیت و حق مشارکت در اداره امور عمومی خود قرار می‌گیرند (موزن‌زادگان و افشاری، ۱۳۹۲). شهروندان در فرایند انتخابات می‌توانند چنین نظارتی را بر عملکرد مأموران و مسئولان انتخاباتی، با مشاهده مسائل انتخاباتی و طراح سؤال‌ها، ابهام‌ها، اشکال‌ها و الزام آنها به پاسخگویی کارآمد، پیاده کنند (استوارت میل، ۱۳۶۹). راهکارهای عملی این نوع نظارت توسط شهروندان و رأی‌دهندگان، این است که رأی‌دهنده هنگام حضور در حوزه رأی‌گیری، اوضاع و احوال پیرامون خود را به دقت بنگرد و چنانچه رویه‌ها و اعمال مغایر قوانین و مقررات مشاهده کرد، اقدام به تذکر و اعتراض جهت اصلاح عمل یا تصمیم‌کند، حتی می‌تواند در صورت توجه نکردن مسئولان و کارکنان حوزه رأی‌گیری به چنین اعتراض و تذکری، اعتراض و تذکر خود را به طور مکتوب به اطلاع ناظران یا نهادها و مقامات بالاتر مدیریت انتخابات یا مدیریت حل و فصل دعوی و رسانه‌های گروهی برساند. البته تحقق واقعی چنین نظارتی، بستگی زیادی به سازماندهی برنامه‌های تعلیمی و آموزشی رأی‌دهنده، پیش از انتخابات و میزان و درجه فرهنگ دموکراتیک در جامعه دارد (محمدزاده اصل و دیگران، ۱۳۹۵: ۹۷).

نهادهای مدنی، نهادهای واسطه‌ای بین شهروندان و دولت هستند که نقش مؤثری را در تحقق حق نظارت مردم بر عملکرد حاکمان و پاسخگویی آنها ایفا می‌کنند. چنین نهادهایی ضمن تعلیم و آموزش دانش سیاسی و اطلاعاتی به رأی‌دهنده، می‌توانند با ارسال نمایندگان خود در نهادها و کمیسیون‌های انتخاباتی، فرایند انتخابات را تحت نظارت قرار داده و به نمایندگی از مردم، نهاد مدیریت انتخابات را متوجه انجام وظایف خود مطابق قوانین و مقررات سازند. نمونه بارز این نهادهای جامعه مدنی، سازمان‌های غیر دولتی و احزاب سیاسی هستند (مولانا، ۱۳۸۲: ۲۰).

نظر به چالش‌های قابل توجه و همچنین در راستای فرضیه مقاله حاضر مبنی بر لزوم تقویت

نگرش افتراقی در رابطه با کشف جرایم و تخلفات انتخاباتی، راهکارهایی به این شرح با محوریت جلب مشارکت‌ها و همچنین توسل به رویه‌های نوین مشارکت‌گرا پی گرفته می‌شوند.

ب. مشارکت چندنهادی رسانه‌ها با نهادهای مرتبط با انتخابات

جلب مشارکت در کشف، از جمله رهنمودهای سیاست جنایی مشارکتی بوده و از طریق آن می‌توان نسبت به تقویت حداکثری کشف محور این رفتارها نائل آمد.

۱. مشارکت رسانه با کنشگران قضایی: قسمت قابل توجهی از مشارکت رسانه‌ها را می‌توان در کشف جرایم و تخلفات انتخاباتی دانست. رسانه ضمن تعامل با مدعی العموم موارد مختلف تخلف‌ها و جرایم انتخاباتی را اعلام می‌کند. رسانه‌ها می‌توانند جهت تأثیر هرچه بیشتر، شیوه‌های کشف محور از سوی نهادهای انتظامی را فرا بگیرند و با توجه به تکرر و پراکندگی عوامل رسانه‌ای، می‌توانند ابزار قابل توجهی را برای کشف و اعلام موارد تخلف به وجود آورند.

۲. مشارکت با هیئت‌های اجرایی - نظارتی: یکی از مؤلفه‌های مهم عملکرد مشارکتی نهادهای انتظامی امنیتی را می‌توان با نهادهایی قابل بحث دانست که صیغه اجرایی دارند. هیئت‌های اجرایی باید بسیاری از رهنمودها را در دستورالعمل‌هایی مشخص و جلسه‌های توجیهی مرتبط در این خصوص با نهادهای امنیتی و انتظامی بیان کنند (بیات، ۱۳۸۸: ۳۱). رسانه‌ها می‌توانند با پوشش خبری از این مشارکت‌ها، هوشیاری نهادهای نظارتی را بازنمایی کنند (موسی‌پور، ۱۳۸۷: ۵۱)

۳. جلب مشارکت مردمی - اجتماعی: در راستای دو اصل مهم شفافیت و دسترس‌پذیری اطلاعات و فعالیت‌های مختلف انتخاباتی، در بسیاری از کشورها جایگاه مهمی برای مردم جامعه به رسمیت شناخته شده است تا تمام اطلاعات مؤثر در اختیار نهادهای انتظامی و امنیتی قرار گیرد. دلیل این امر را می‌توان مخاطب بودن مردم برای تبلیغات دانست که با نظر به این ویژگی و حضور پراکنده آنها، اطلاع آنها نیز، با احتمال بسیار بالایی، از جرایم و تخلفات انتخاباتی قابل رویت است. وجود سامانه جامع اطلاعات مردم (سجام) در ارتباط با جرایم و تخلفات نیز کارآیی دارد و گزارش‌هایی از این طریق دریافت می‌شود که بیشتر در مصادیقی مانند تبلیغات زودهنگام، تهدید به اغتشاش، دامن زدن به اختلافات قومی، تبلیغات زودهنگام در فضای مجازی و غیره بوده است. البته اعلام موارد خلاف واقع می‌تواند چالش قابل توجهی در مسیر کشف صحیح این جرایم و تخلفات ایجاد کند.

۱ مطابق ماده ۳۸ قانون انتخابات ریاست جمهوری، هیئت اجرایی متشکل از ۱. فرماندار یا بخشدار (ریاست)؛ ۲. رئیس اداره ثبت احوال؛ ۳. دادستان (مكلف به حضور است)؛ ۴. هشت نفر معتمد با تأیید هیئت نظارت.

ج. مشارکت رسانه‌ها با ستاد پیشگیری و رسیدگی به جرایم و تخلفات انتخاباتی

به تاریخ ۲۳ بهمن ۱۳۹۹، بخشنامه پیشگیری از جرایم و تخلفات انتخاباتی از سوی رئیس قوه قضائیه، به مراجع قضایی سراسر کشور ابلاغ شد. اگرچه به جایگاه رسانه‌ها در این ستاد به صراحت اشاره نشده، اما چهار بند از قسمت ب این بخشنامه و با عنوان وظایف این ستاد، عیناً ارتباط تنگاتنگی با فعالیت رسانه‌ها دارد و در عمل این ستاد نمی‌تواند بدون مشارکت رسانه در راستای ایفای این وظایف گام بردارد: "۴. هماهنگی و تعامل مداوم با هیئت‌های اجرایی و نظارت بر انتخابات و سایر دستگاه‌ها و نهادهای مسئول در زمینه برگزاری هرچه بهتر انتخابات و پیشگیری از وقوع جرایم مصرح در قانون؛ ۵. انعکاس فوری شرح وقایع و جرایم مهم به ترتیب به ستاد استانی و ستاد مرکزی؛ ۶. توجیه، ارشاد و انذار تشکل‌ها، احزاب، گروه‌ها، ستادهای تبلیغاتی، اشخاص حقیقی و حقوقی با هدف بازدارندگی و پیشگیری از وقوع جرایم انتخاباتی؛ ۷. اطلاع‌رسانی، تشریح و توضیح مفاد قانون و جرایم و مجازات‌های قانونی از طریق رسانه‌های جمعی با هدف ارتقای آگاهی‌های عمومی، کاهش و پیشگیری از بروز جرائم انتخاباتی ...".

شفاف‌سازی رسانه‌ای، قبل، ضمن و پس از انتخابات

شفافیت یکی از پایه‌های اصلی دموکراسی و جمهوریت و ملازم با «حق دانستن» است و از جمله اصول کارآمد و مؤثری جهت سنجش دموکراتیک بودن نظام سیاسی است. در واقع، اصلی است که از طریق آن می‌توان متوجه شد که آیا حکومت در راستای حاکمیت قانون و ارزش‌های بنیادین در جامعه حرکت می‌کند یا خیر؟ یا وظایف و تکالیف حاکمان بر اساس قوانین و مقررات انجام می‌گیرد یا خیر؟ بنابراین شفاف‌سازی رکن رکن نظام‌های مردم‌سالار و دموکراتیک محسوب شده که این امر می‌بایست در تمام لایه‌های حکومت دیده شود. و از آنجا که انتخابات آزاد و منصفانه حوزه وسیعی را برای اراده آزاد مردم جهت ایجاد و تغییر حکومت ایجاد می‌کند و به تنهایی نیز نمی‌تواند ضامن ایجاد نظام دموکراتیک باشد (خسروی و حسینی صدرآبادی، ۱۳۹۶: ۸۷) نیاز به شفاف‌سازی در دولت و به تبع آن جریان انتخابات امری ضروری به نظر می‌رسد و در این بین دولت شفاف و پاسخگو، دولتی است که در آن فرایند تصمیم‌های حکومتی به طور واضح و روشن و بر اساس قانون اتخاذ شود و مقامات و نهادهای سیاسی پاسخگوی وظایف، تکالیف و تصمیم‌های خود در اداره امور عمومی به مردم باشند و با ارائه دلایل و مبانی تصمیم‌های خود به مردم، نظام سیاسی به طور خودکار پاسخگو می‌شود و با جمیع سایر شاخصه‌ها جنبه دموکراتیک به خود می‌گیرد.

برای آنکه آزادی به عنوان یک کمال مطلوب به تجربه درآید و در عمل تحقق یابد، باید بتوان در عمل دست به انتخاب زد. حضور مردم در انتخابات آزاد به منظور استفاده از حقوق خود برای تعیین سرنوشت، یکی از جلوه‌های بارز تحقق واقعی آزادی سیاسی است که از

مهم‌ترین پایه‌های دموکراسی محسوب می‌شود. از آنجا که شفافیت در فرایند انتخابات یکی از شاخصه‌های منصفانه بودن انتخابات محسوب می‌شود، کاربرد اصل شفافیت در انتخابات، زمینه تحقق انتخابات آزاد و منصفانه و اصیل را ایجاد می‌کند. به طوری که با باز و شفاف بودن فرایند اتخاذ تصمیم‌های انتخاباتی برای مردم نوعی احساس اعتماد به صحت و سلامت تصمیم‌های انتخاباتی و سیاسی برای مردم ایجاد می‌شود (خسروی و حسینی صدرآبادی، ۱۳۹۶: ۱۸).

در انتخابات ممکن است مشکلات و تخلف‌های عمده‌ای اتفاق بیفتد، نظیر ارباب رأی‌دهندگان از رأی دادن یا به نفع شخص یا حزب خاص رأی دادن، سوء استفاده از آرای ناتوانان، تعویض جعبه‌های رأی قبل از شمارش یا پر کردن آن‌ها قبل از رأی‌گیری، تخلف در شمارش آرا و غیره. راه حل رفع این مشکلات متنوع، برقراری زمینه شفافیت در انتخابات است؛ هر چند اگر کلیه مراحل انتخابات مطابق قانون و آشکار و روشن با حضور کلیه بازیگران انجام و تحت کنترل و نظارت آنها صورت گیرد، امکان تخلفات و سوء استفاده را کاهش می‌دهد. اصل شفافیت در قلمرو انتخابات جنبه‌های مختلفی به خود می‌گیرد:

۱. شفافیت این امکان را برای بازیگران انتخابات فراهم می‌آورد تا تمام جنبه‌های مختلف انتخابات از تدوین و پیشنهاد قوانین انتخاباتی، گزینش مدیران انتخابات تا تنظیم نتایج نهایی انتخابات و حل و فصل منازعات را، مورد بازرسی و ارزیابی و اعتراض و شکایت قرار دهند؛
۲. به عموم اجازه می‌دهد تا کلیه مراحل انتخابات را مشاهده کنند که این امکان از طریق رسانه‌ها، ناظران، نهادهای مدنی، احزاب و غیره صورت می‌گیرد؛
۳. فرصتی را در اختیار کلیه منتقدان، مخالفان و حتی ناظران داخلی و بین‌المللی قرار می‌دهد تا از نحوه تصمیم‌گیری و مطابقت عملکردها با قوانین مطلع شوند (خسروی، ۱۳۸۸، ۱۸).

در مجموع، شفافیت در فرایند انتخابات، اعتماد و اطمینان خاطر عموم از صحت و سلامت انتخابات را افزایش می‌دهد و موجب کنترل مسئولان و مأموران انتخابات به منظور عمل کردن به قوانین می‌شود؛ از این رو، میزان و درجه مشروعیت انتخابات نیز افزایش می‌یابد.

کارکرد پیشگیرانه اجتماعی رسانه‌ها از وقوع جرایم و تخلفات انتخاباتی

از مهم‌ترین پاسخ‌های پیشگیرانه به پدیده مجرمانه پاسخ‌های پیشگیرانه اجتماعی است (مردانی و دیگران، ۱۴۰۲). پیشگیری اجتماعی یا عمومی از جرم به معنای اتخاذ تدابیر گسترده و عمومی از سوی نهادهای متولی به‌ویژه دولت، برای ایجاد بستری است که جرم اتفاق نیفتد یا میزان آن کاهش یابد. همان‌گونه که پیش‌تر نیز اشاره شد، پیشگیری اجتماعی به راهبردها و تدابیری اطلاق می‌شود که هدف آن‌ها به طور کلی تغییر در وضعیت رفاه و بهبود کیفیت زندگی باشد. بدین منظور اقدامات اجتماعی با تمرکز بر عوامل خطر و عوامل

حمایتی و نیز ساختارهایی که مستعد رشد و توسعه آن است، در اولویت قرار می‌گیرد. برای مثال نهضت تهیه مقدمات سوادآموزی برای همه، دسترسی آسان و کم‌هزینه به مهد کودک‌های باکیفیت، سیاست‌های کاهش بیکاری یا برنامه‌های جذب مهاجران تازه‌وارد، نوعاً جزئی از پیشگیری اجتماعی است. این رویکرد، بزهکاری را نتیجه نقص فرایند جامعه‌پذیری متأثر از آسیب‌پذیری اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، احساسی یا عاطفی، اقتصادی می‌داند و بر همین اساس مداخلات آن ناظر به ظرفیت‌های فردی هر شخص، محیط‌های پیرامون وی، شرایط زندگی و عناصر ساختاری است که وی را احاطه کرده‌اند (ابراهیمی، ۱۳۹۳).

آموزش عمومی رسانه‌ای اطلاع‌رسانی‌های دقیق می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر کاهش جرایم و تخلفات انتخاباتی داشته باشد. مقوله آموزش برای پیشگیری از وقوع جرم در برنامه پنج‌ساله پنجم نیز منعکس شده است. بند (د) از ماده ۲۱۱ قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰) مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ مقرر می‌دارد که به منظور گسترش فرهنگ حقوقی و قضایی، اصلاح رفتار حقوقی و قضایی مردم، نهادهای سازنده فرهنگ قانون‌مداری و نیز در راستای پیشگیری از وقوع جرایم و کاهش دعاوی حقوقی، این اقدام‌ها انجام می‌شود:

۱. آموزش همگانی طبق برنامه مصوب قوه قضاییه از طریق صداوسیما؛
۲. آموزش همگانی حقوق شهروندی در خصوص امور مالیاتی، اداری، کار و تأمین اجتماعی، محیط زیست، بانکی، بیمه‌ای و مشابه آن توسط دستگاه‌های ذی‌ربط از طریق صداوسیما؛
۳. پیش‌بینی مواد درسی لازم برای آموزش‌های مذکور در دوره‌های تحصیلی متوسطه اول و دوم.

نتیجه‌گیری

امروزه دولت‌ها سعی دارند تا با شفاف‌سازی هرچه بیشتر فضای انتخابات، موجبات افزایش اعتماد عمومی را فراهم و گذرگاه‌های انجام جرایم و تخلفات را بدین نحو مسدود کنند. شفاف‌سازی می‌تواند به صورت‌های گوناگون و در مراحل مختلف انتخابات اعمال شود و از این طریق از ارتکاب جرم توسط افراد، به‌خصوص مجریان و ناظران انتخابات پیشگیری به عمل آید. یکی از مراحل که می‌تواند در سرنوشت انتخابات تأثیرگذار باشد، تبلیغات و هزینه‌های مصرفی در این فرایند است. در واقع چنانچه بر هزینه‌های مصرفی در جریان انتخابات نظارت صحیح صورت پذیرفته و قوانین خاصی در جهت مشخص کردن سقف هزینه‌های انتخاباتی وجود داشته باشد، با شفاف‌سازی در میزان هزینه‌های مصرفی و محل تأمین این منابع می‌توان از حمایت‌های غیر قانونی برخی اشخاص که ممکن است در فرایند اجرایی انتخابات نیز دخیل باشند، جلوگیری به عمل آورد که متأسفانه این موضوع مورد توجه قانون‌گذار ما قرار نگرفته و سقف معینی جهت هزینه‌های تبلیغاتی و مصرفی انتخابات مشخص نشده و قانون در این مورد ساکت است. این در حالی است که در بیشتر نظام‌های انتخاباتی دنیا به این

موضوع پرداخته شده است. لذا جا دارد تا قانون‌گذار جایگاه مهم رسانه‌ها را که می‌تواند در شفاف‌سازی هر چه بیشتر فضای انتخابات تأثیرگذار باشد، مورد توجه قرار دهد.

رسانه‌ها می‌توانند با افزایش خطر ارتکاب از طریق افزایش احتمال شناسایی، ریسک ارتکاب جرم را برای مجریان و ناظران انتخابات بالا برده و آنان را از ارتکاب جرم باز دارند. پوشش رسانه‌ای بر مراحل مختلف برگزاری انتخابات، مانند امکان حضور نمایندگان کاندیداها تا مراحل پایانی اخذ رأی و شمارش آرا در هر شعبه می‌تواند علاوه بر افزایش رویت‌پذیری، شائبه هر گونه ورود غیر قانونی عوامل اجرایی و نظارتی راه کاهش و موجبات شفاف‌سازی هر چه بیشتر فضای انتخابات را فراهم و از ارتکاب جرم توسط عوامل اجرایی و نظارتی انتخابات پیشگیری کند؛ این موضوع در اثنای قوانین انتخاباتی ما، همچون سایر کشورها آورده شده است. که با اجازه حضور نمایندگان کاندیداها در شعب اخذ رأی تا پایان مراحل رأی‌گیری در هر شعبه می‌تواند هم باعث افزایش نظارت بر عوامل اجرایی شود و هم با رویت‌پذیری بیشتر، موجبات پیشگیری از ارتکاب جرم را فراهم آورد و اعتماد کاندیداها و مردم را به جریان انتخابات افزایش دهد.

تصاویر رسانه‌ای می‌توانند دلایل و مستندات برای پیشگیری از هرج و مرج‌های پس از انتخابات قلمداد شود و این عمل در کنار شفاف‌سازی لحظه‌ای برگزاری انتخابات و عدم سانسور رسانه‌ای، اقناع وجدانی و اطمینان به رسانه‌ها را تقویت می‌کند. بنابراین، جرایم و تخلفات انتخاباتی به عنوان یکی از جرایم مقطعی در سیاست جنایی، می‌تواند از منظر پیشگیری اجتماعی از سوی رسانه‌ها به شکلی جدی مد نظر قرار گیرد، اما نمی‌بایست این جرایم را با سایر جرایم سنتی قیاس و با همان تدابیر، اقدام به ترسیم راهکارهای پیشگیرانه کرد. زیرا ارتکاب این جرایم ضربه‌ای به اعتماد عمومی جامعه و نقض آزادی عقیده و آزادی در انتخاب نمایندگان مورد نظر است و اندک تخطی و کوتاهی رسانه‌ها پیامدهای مخربی را در پی دارد که ولو با کیفر مرتکبان، این اعتماد مختل شده اعاده نخواهد شد. لذا پیشنهاد می‌شود که رسانه با دغدغه‌ای جدی در پیشگیری و نظارت و هماهنگ‌سازی مورد نظر مقررات و سیاست‌های عملی قرار گیرند.

منابع

- ابراهیمی، شهرام. ۱۳۹۳. درآمدی بر پیشگیری از جرم. تهران: نشر میزان.
- استوارت میل، جان. ۱۳۶۹. تأملاتی در حکومت انتخاباتی. ترجمه علی رامین. تهران: نشرنی.
- بزرگمهری، مجید. ۱۳۸۵. بررسی تطبیقی نظام انتخاباتی جمهوری اسلامی ایران و جمهوری فرانسه. تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- بیات، بهرام. "بررسی عوامل موثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی (با تأکید بر رسانه‌های جمعی، عملکرد پلیس و بروز جرایم)". انتظام اجتماعی. ۱، ۱ (۱۳۸۸): ۳۱-۵۵.
- حقیقی، محمدصادق. ۱۳۷۰. انتخابات، تعاریف و اصلاحات. تهران: انتشارات وزارت کشور.

خسروی، حسن. "بررسی مفهوم انتخابات دمکراتیک". حقوق اساسی. ۶، ۱۱ (۱۳۸۸): ۸۷-۱۱۶.

خسروی، حسن. ۱۳۸۷. حقوق انتخابات دموکراتیک (اصول، مبانی و الگوی مطلوب نظام انتخاباتی پارلمان). تهران: انتشارات مجمع علمی و فرهنگی مجد.

خسروی، حسن، و ایرج حسینی صدراآبادی. "نظارت کارآمد بر انتخابات". حقوق اداری. ۵، ۱۳ (۱۳۹۶): ۸۳-۱۰۹.

رستمی، اردشیر، غفور خوینی، و نیکزاد، عباسی. «سیاست جنایی ایران در قبال جرایم انتخاباتی». کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی و مطالعات رفتاری. (۱۳۹۳). تهران.

رنجبر، علی‌اصغر، و امان‌محمد ایری. «رسانه و پیشگیری از جرم». اصلاح و تربیت. ۱۱۴ (۱۳۹۰): ۳۶-۳۸.

روشندل اربطانی، طاهر، داتیس خواجه‌نیا، و محمد قاسمی. «تبیین مدل کاربرد رسانه‌های جمعی برای پیشگیری از ارتکاب جرم». نظم و امنیت انتظامی. ۴، ۱ (۱۳۹۰): ۵۵-۸۱.

شاهین‌پور، احسان. ۱۳۹۴. سیاست جنایی ایران در خصوص جرایم انتخاباتی با نگاهی به حقوق فرانسه. تهران: انتشارات مجد.

شیخ‌الاسلامی، عباس. "پیشگیری از جرایم و تخلفات انتخاباتی و مدیریت آن". چکیده مقالات همایش علمی کاربردی پیشگیری از جرم، (۱۳۸۸). مشهد.

علیخانی، مصطفی، سعید عسکری، و علی‌زکی‌بی. "رسانه، محتوا و ادراک مخاطب از جرم: چشم انداز نوین علمی در بررسی نقش رسانه در پیشگیری از جرم". مطالعات پیشگیری از جرم. ۸، ۲۶ (۱۳۹۲): ۹-۳۶.

قاسمی، محمد، و سیده‌رویا باسلاطان. "رسانه‌های جمعی و پیشگیری از جرم (با تأکید بر برنامه‌های تلویزیونی پلیسی)". نظم و امنیت انتظامی. ۳، ۱۱ (۱۳۸۹): ۶۵-۸۸.

گلشن‌پژوه، محمودرضا. ۱۳۸۸. بررسی تطبیقی نظام‌های انتخاباتی. تهران: انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر ایران.

گودین‌گیل، گای اس. ۱۳۷۹. انتخابات آزاد و منصفانه در حقوق و رویه‌های بین‌المللی. ترجمه سیدجمال سیفی و سیدقاسم زمانی. تهران: انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهش حقوقی.

محمدزاده اصل، محمد، اکبر زارع، و بهروز مهدی‌زاده. "بسترها و ابزارهای نظارتی لازم در تحقق انتخابات مردم سالار". کانون وکلای دادگستری. دوره جدید، ۴۱ (۱۳۹۵): ۹۳-۱۱۶.

محمدی بلبان‌آباد، قاسم. ۱۳۹۲. بررسی و انطباق پیش‌نویس لایحه جامع انتخابات با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران.

مردانی، سعید، محمود باوی، و سیدباسم موالی‌زاده. "جرم‌انگاری جرایم علیه اخلاق و عفت عمومی در فضای سایبر". رسانه. ۳۴، ۱۳۲ (۱۴۰۲): ۵-۲۵. <https://doi.org/10.22034/bmsp.2022.337813.1720>

مودن‌زادگان، حسنعلی، فاطمه افشاری. "نقش رسانه در پیشگیری از جرم در سیاست جنایی ایران". دیدگاه‌های حقوق قضایی. ۱۸، ۶۴ (۱۳۹۲): ۱۳۱-۱۵۸.

موسی‌پور، شمیم. ۱۳۸۷. بررسی حقوقی اجرای انتخابات ریاست جمهوری ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

مولانا، حمید. ۱۳۸۲. جامعه مدنی. تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

Alikhani, Mostafa, Saeed Askari, & Ali Zakiei. "Media, content and audience's perception of crime: a new scientific perspective in investigating the role of media in crime prevention". *Crime prevention studies*. 8, 26 (1392): 9-36. [In Persian]

Bayat, Bahram. "Investigation of factors affecting the sense of security of Tehrani citizens (with emphasis on mass media, police performance and the occurrence of crimes)". *Social order*. 1, 1 (1388): 31-55. [In Persian]

- Bozorgmehri, Majid. 1385. *Comparative study of the electoral system of the Islamic Republic of Iran and the Republic of France*. Tehran: Publications of the Center for Islamic Revolution Documents. **[In Persian]**
- Ebrahimi, Shahram. 1393. *Income on crime prevention*. Tehran: Mizan Publishing. **[In Persian]**
- Ghasemi, Mohammad, & Seyedeh Roya Barsoltan. "Mass media and crime prevention (with emphasis on police television programs)". *Police order and security*. 3, 11 (1389): 65-88. **[In Persian]**
- Golshanpajoh, Mahmood Reza. 1388. *Comparative study of electoral systems*. Tehran: Publications of Abrar International Cultural Studies and Research Institute of Contemporary Iran. **[In Persian]**
- Goodwin - Gill, Guy S. 1379. *Free and fair elections: international law and practice*. Translated by Seyed Jamal Seifi and Seyed Qasem Zamani. Tehran: Publications of the Institute of Legal Studies and Research. **[In Persian]**
- Haghighi, Mohammad Sadiq. 1370. *Elections, definitions and reforms*. Tehran: Ministry of Interior Publications. **[In Persian]**
- Khosravi, Hassan, & Iraj Hosseini Sadrabadi. "Efficient monitoring of elections". *Administrative rights*. 5, 13 (1396): 83-109.
- Khosravi, Hassan. "Reviewing the concept of democratic elections". *Basic rights*. 6, 11 (1388): 87-116. **[In Persian]**
- Khosravi, Hassan. 1387. *The rights of democratic elections (principles, foundations and ideal model of parliamentary electoral system)*. Tehran: Publications of Majd Scientific and Cultural Assembly. **[In Persian]**
- Mardani, Saeed, Mahmood Bavi, & Seyed Bassem Movalizadeh. "Criminalization of crimes against morality and public decency in cyberspace". *Rasaneh*. 34, 132 (1402): 5-25. **[In Persian]**
<https://doi.org/10.22034/bmsp.2022.337813.1720>
- Mill, John Stuart. 1369. *Reflections on electoral governance*. Translated by Ali Ramin, Tehran: Ney Publishing. **[In Persian]**
- Moazenzadegan, Hassan Ali, & Fatemeh Afshari "The role of the media in crime prevention in Iran's criminal policy". *Jurisprudence views*. 18, 64 (1392): 131-158.
- Mohammadi Bolbolan Abad, Qasim. 1392. Examining and adapting the draft comprehensive election bill to the constitution of Islamic Republic of Iran. Master's thesis of Tehran University. **[In Persian]**
- Mohammadzadeh Asl, Mohammad, Akbar Zare, & Behrouz Mehdizadeh. "Necessary monitoring platforms and tools in realizing democratic elections". *Bar Association*. New period, 41 (1395): 93-116. **[In Persian]**
- Molana, Hamid. 1382. *Civil society*. Tehran: Publications of the Islamic Culture and Thought Research Institute. **[In Persian]**
- Moosapour, Shamim. 1387. Legal review of the implementation of the presidential elections in Iran. Master's thesis, University of Tehran. **[In Persian]**
- Ranjbar, Ali Asghar, & Aman Mohammad Eiri. "Media and crime prevention". *Reform and education*. 199 (1390): 36-38. **[In Persian]**
- Roshandel Arbatani, Taher, Datis Khajehian, & Mohammad Ghasemi. "Explaining the model of using mass media to prevent crime". *Police order and security*. 4, 1 (1390): 55-81.
- Rostami, Ardeshtir, Ghafoor Khoini, & Nikzad, Abbasi. "Iran's criminal policy in relation to election crimes". International Conference on Humanities and Behavioral Studies. (1396). Tehran. **[In Persian]**
- Shahinpour, Ehsan. 1394. *Iran's criminal policy regarding election crimes with a look at French law*. Tehran: Majd Publications. **[In Persian]**
- Sheikh al-Islami, Abbas. "Prevention of electoral crimes and violations and its management". *Abstract of the articles of the applied scientific conference on crime prevention*. 1388. Mashhad. **[In Persian]**

